

## ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВА ЯК БАЗОВИЙ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ, ЦІЛІ, ЗАВДАННЯ

Олександра ПАНФІЛОВА, к. мист., доцент, доцент кафедри образотворчого мистецтва, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

***Анотація.** У дослідженні підняті й проаналізовані питання актуальності та значення вивчення нормативного освітнього компонента «Історія українського та зарубіжного мистецтва» у вищих навчальних закладах.*

*Актуальність курсу обумовлена тією роллю, яку відіграє історія мистецтва на сучасному етапі розвитку суспільства, в першу чергу у формуванні світогляду людини, особистісної системи ціннісних орієнтацій, комунікативних навичок, формування досвіду творчої діяльності студентів, їх просвітницької, дослідницької та художньої активностей, спрямованих на визначення способів входження в практичну підготовку, здійснення шляхів вирішення особистісних і професійних проблем.*

**Ключові слова:** історія мистецтва, завдання, мета, принципи навчання.

Постановка проблеми. Для отримання найвищих балів здобувач вищої освіти має знайти та проаналізувати матеріал, який виходить за межі лекційного. Для цього важливо користуватися науковою літературою, електронними, довідковими джерелами, вміти аналізувати матеріали академічних видань. Лекції розкривають історію українського та світового мистецтва від найдавніших наскельних малюнків до сучасного актуального мистецтва. Здобувачі вивчають історію мистецтв у ширшому контексті доби, аналізують, як політичні та соціальні трансформації позначались на художньому процесі. Лекції впродовж навчання поєднуються з практикумами. Мета: розкрити ключові аспекти, цілі, завдання історії мистецтва як базового освітнього компонента підготовки фахівців-професіоналів із високою естетичною культурою.

Аналіз наукових досліджень. Уплив вивчення мистецтва на розвиток особистості в контексті педагогічної та мистецької освіти був предметом уваги багатьох науковців. Серед них варто виділити наукові дослідження Р. Яціва, О. Клековкіна, М. Білухи, Я. Калакури [6; 5; 3; 4].

Виклад основного матеріалу. Курс «Історія українського та зарубіжного мистецтва» має на меті ґрунтовне вивчення питань теорії та історії, особливостей розвитку культури та мистецтва, розкриває суть основних понять, хронологічні та смислові межі художніх епох. Упродовж вивчення освітнього компонента здобувач вчиться розрізняти стилістичні особливості мистецьких напрямків, давати чітку, логічно побудовану відповідь,

висловлювати власну думку, робити висновки, здійснювати критичний мистецтвознавчий аналіз, тобто встановлювати стилістичні та жанрові характеристики творів, оцінювати художні явища, орієнтуватися у різноманітні тенденції та напрямків мистецтва. Історія мистецтва зорієнтована, перш за все, на об'єкти, створені людиною з різними духовними, концептуальними, функціональними, філософськими цілями, з акцентуванням на їх естетичну візуальну форму. Запропонований матеріал дозволяє оволодіти образотворчою грамотою на необхідному для сприймання, оцінки та створення художнього образу рівні, оперувати спеціальною термінологією, демонструвати знання засобів і технологій студіювання образотворчого мистецтва.

Історія мистецтва – один із ключових освітніх компонентів мистецького спрямування. Навчальний курс має на меті надати фундаментальні знання історичного контексту виникнення та розвитку мистецтва, вплинути на формування естетичного світогляду, морально-етичних цінностей майбутніх фахівців, розширювати культурну обізнаність, розвивати здатність сприймати та аналізувати різні мистецькі течії та стилі, художні твори. У процесі навчання важливе значення надається стимуляції критичного мислення, здатності до аналізу та інтерпретації творів мистецтва

Педагогічні студії здобувачів вищої освіти та наукових керівників [1, с.4]. Практична ж мета курсу – у застосуванні знань у подальшій професійній діяльності.

Серед завдань курсу історії мистецтв варто виокремити такі: ознайомлення з основними етапами розвитку мистецтва, що передбачає розуміння передумов та історичної послідовності виникнення стилів, напрямків, художніх шкіл; аналіз художніх творів, зокрема орієнтування в авторстві робіт, стилі, техніці, специфіці композиції, матеріалах роботи, колірній гамі тощо; розуміння історико-культурного контексту стилю, тобто вплив яких саме історичних, релігійних, політичних чинників відіграли ключову роль у його формуванні; розвиток аналітичних здібностей, вміння аргументовано відстоювати власне бачення.

До оптимальних принципів навчання вищезгаданого освітнього компонента, які є актуальними у наш час, можна віднести, насамперед, науковість та об'єктивність, що включає використання перевірених джерел й уникнення суб'єктивних точок зору. Важливим моментом є дотримання історизму – вивчення мистецтва в хронологічній послідовності. Принцип культурологічного підходу дозволяє аналізувати мистецтво як частину культурного процесу. Також для найкращого засвоєння знань із курсу передбачено застосування принципу практичної спрямованості – відвідування музеїв, галерей, споглядання реальних творів мистецтва, спілкування з їх авторами, ознайомлення із віртуальними скарбницями світового мистецтва.

Щоб перелічені вище принципи викладання могли бути здійснені та задля досягнення основної мети вивчення історії мистецтва в процесі викладання необхідно застосовувати як традиційні, так й інтерактивні методи викладання, сучасні технології. Якщо традиційні методи, зокрема, лекція, семінар, практичні заняття дають опорні знання, то інтерактивні, перш за все, мають на меті зацікавити здобувача, закріпити викладений матеріал [2, с.18]. На практиці найбільш розповсюдженими інтерактивними методами вивчення історії мистецтва є методи дискусії й дебатів, які розвивають критичне мислення, здатність до аналізу та синтезу інформації, візуальні мультимедійні презентації (віртуальні екскурсії, відеотури). Метод кейс-стаді, який передбачає аналіз конкретних історичних подій через призму мистецтва, також часто застосовується. Серед улюблених здобувачами методів необхідно згадати проєктне навчання, яке найчастіше виконується малими групами здобувачів. Тут важливим є вибір теми власне самими здобувачами відповідно до їхніх уподобань. Це може бути дослідження творчості художників, історії шедевр, передумов створення виставки. Індивідуальні дослідження передбачають написання аналітичних есе, рефератів.

Сучасні технології у наш час значно розширили можливості викладачів історії мистецтва, до їх послуг доповнена та віртуальна реальність (AR/VR) – інтерактивне занурення в епоху або стиль, віртуальні музеї, галереї, безліч Педагогічні студії здобувачів вищої освіти та наукових керівників і художніх фільмів, що дозволяють зазирнути в будь-який куточок світу та насолодитися спогляданням шедевр, до якого в реальному житті багатомісячні черги.

Висновки. Із цього випливає, що основним завданням курсу «Історія українського та зарубіжного мистецтва» є сприяння всебічному розвитку здобувачів як особистостей, ознайомлення із духовними надбаннями світового мистецтва, формування цілісного уявлення про історичний розвиток мистецтва, його особливості в різні часи та в різних народів світу, розуміння зв'язків історії мистецтва з природним і культурним середовищами життєдіяльності людини, засвоєння основних мистецтвознавчих понять і відповідної термінології, а отже, підготовка фахівців-професіоналів із високою естетичною культурою.

#### Література

1. Побожій С. І. Історія мистецтва. Конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2021. 70 с. URL: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/85997/1/Pobozhiy\\_history\\_of\\_art.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/85997/1/Pobozhiy_history_of_art.pdf);jsessionid=5AA0 D5439718F49BD6740228AF8C9968 (дата звернення 9.03.2025).

2. Антонюк О. В. Методологічні засади культурології як науки: проблеми становлення та розвитку. Часопис Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. 2008. № 1. С. 17–28.
3. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: АБУ, 2002. 480 с.
4. Калакура Я. С. Методологія історіографічного дослідження: наук.-метод. посіб. Київ: Київ. ун-т, 2016. 319 с.
5. Клековкін О. Ю. Мистецтво: Методологія дослідження: методичний посібник. Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. Київ: Фенікс, 2017. 144 с.
6. Яців Р. Методологічний інструментарій сучасного мистецтвознавства: від описовості до розкриття смислів. «А...Z art». 2009. № 1. Львів: КВК «Львівський палац мистецтв». С. 8-9.